

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Андрущенко Сергія Васильовича на тему «Правовий режим морського порту», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Рецензенти, призначені Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія», а саме: професор кафедри морського та митного права, доктор юридичних наук, професор Олексій Павлович Федотов та доцент кафедри морського та митного права, кандидат юридичних наук, Наталія Олексіївна Коваль, розглянувши дисертацію та наукові публікації, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації Сергія Васильовича Андрущенко, а також результати фахового семінару, проведеного 20 жовтня 2021 року (протокол засідання кафедри № 6).

Обґрунтування вибору теми дослідження. Прийняття у 2012 році Закону України «Про морські порти України» стало значним поштовхом до розбудови нового законодавства у портовій сфері, створення Адміністрації морських портів України та оновлення механізму державного адміністрування роботи цих логістичних центрів, що пов'язують водні та суходольні торговельні шляхи. На теперішній час Україною активно формується особливий порядок публічного адміністрування морської та пов'язаної з нею діяльності, спрямований на забезпечення національної безпеки, відновлення державного суверенітету та дії юрисдикції держави у морських просторах, що обмивають її територію. Це зумовлено геополітичними та стратегічними інтересами України, необхідністю вироблення тактики та стратегії, а також надійного механізму захисту та підтримання встановленого режиму прибережних акваторій із забезпеченням дієвості та ефективності застосовуваних для цього наявних організаційно-правових інструментів. Як зазначається у Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 548-р, нову редакцію якої було затверджено наприкінці 2020 р., морські порти є складовою частиною транспортної і виробничої інфраструктури держави з огляду на їх розташування на шляхах міжнародних транспортних коридорів. Від ефективності функціонування морських портів, рівня їх технологічного та технічного оснащення, відповідності системи управління та розвитку інфраструктури сучасним міжнародним вимогам залежить конкурентоспроможність вітчизняного транспортного комплексу на

світовому ринку. Ефективність роботи морських портів також визначається встановленим у них режимом, у межах якого вимоги адекватності та доцільності, відповідності усталеним кращим практикам та стандартам міжнародних угод мають бути поєднані таким чином, щоб забезпечити набуття морськими портами характеристик надійних та безпечних логістичних центрів, що сполучають усі необхідні формальності і процедури для якнайшвидшого оброблення вантажів, пасажирів та суден.

Актуальність теми дослідження обумовлена подальшим впровадженням в Україні адміністративної реформи, оновленням Кабінетом Міністрів України програмних документів галузі – Морської доктрини України на період до 2035 року та Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року з урахуванням нових викликів та загроз українській державності, створенням та початком роботи в Україні Морської адміністрації. Об'єктивна необхідність ефективного правового регулювання правового режиму морського порту з урахуванням новітніх змін у побудові системи органів управління портовою сферою, а також у світлі оновлення нормативно-правового забезпечення морської та портової діяльності в Україні підсилюють значення та актуальність тематики дослідження.

Сучасні правничі розробки у сфері, пов'язаній з адміністративно-правовим забезпеченням функціонування правового режиму морського порту, є фрагментарними, а її ґрунтовні дослідження належать до 70-80-х років минулого століття (Г.Г. Іванов, Л.Ф. Поваляєв, Я. Жакоб), тобто періоду перед прийняттям та набуттям чинності Конвенцією ООН з морського права 1982 р. Через особливості, притаманні правовому режиму морського порту, його дослідження здійснювалися представниками доктрини міжнародного публічного та адміністративного права. Так, дисертацію В.М. Гуцуляка «Правовий режим морських торговельних суден в іноземних портах» (1992) присвячено одному із базових складників режиму морського порту, але його комплексного дослідження здійснено не було. До нових розробок тематики, пов'язаної з удосконаленням правового регулювання роботи морських портів України належить кандидатська дисертація Л.В. Валуєвої «Адміністративно-правовий статус морських портів України» (2013), в якій було побіжно згадано про режим морських портів, проте, зважаючи на час підготовки дослідження, без урахування новітніх змін у правовому та організаційному забезпеченні функціонування портової діяльності. Окремі аспекти правового режиму морських портів України розглядається у роботах Т.В. Аверочкиної, Є.В. Додіна, Ю.З. Драпайла, Б.А. Кормича, С.О. Кузнецова, В.В. Серафімова, О.П. Федотова. Зазначені доктринальні напрацювання стали значним внеском у розвиток теорії правової науки, сприяють формуванню оновленого правового базису портової діяльності, але, зважаючи на їх порівняно

невелику кількість та переважну застарілість, сучасна правова наука все ще потребує комплексного дослідження правового режиму морських портів. Це сформує необхідний науковий базис для ефективного впровадження оновленої Стратегії розвитку морських портів України і комплексу галузевого (портового) законодавства, а також може стати початком об'єктивно необхідного та потребуючого реформування і оновлення морського законодавства України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано у рамках науково-дослідної теми кафедри морського та митного права «Митне, морське та інформаційне право: євроінтеграційний вимір», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2016–2020 роки «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Мета і задачі дослідження. Мета цього дослідження полягає у створенні на основі міжнародних стандартів та кращих світових і європейських практик портової діяльності нової наукової концепції удосконалення сучасного організаційно-правового регулювання режиму морських портів України.

Для досягнення мети дисертаційної роботи було визначено такі задачі: систематизувати теоретико-методологічні підходи до формування та визначення правового режиму морського порту;

конкретизувати на підставі теоретичних розробок, законодавства та міжнародних угод наукову концепцію адміністративно-правових режимів у морському законодавстві;

означити історико-правовий аспект формування та публічного адміністрування правових режимів морських портів;

висвітлити сучасне міжнародне та національно-правове забезпечення режиму морського порту;

сформувати цілісну концепцію правового режиму морського порту, виокремити складові та функції такого режиму;

визначити особливості правового режиму території та акваторії морського порту;

охарактеризувати механізм, суб'єктів та особливості публічного адміністрування правового режиму морського порту України;

розкрити особливості дії юрисдикції прибережної держави у морських портах;

проаналізувати правовий режим іноземних суден та суден під національним прапором у морських портах України.

розробити пропозиції з удосконалення правового регулювання режиму морського порту.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються у сфері портової діяльності.

Предметом дослідження є правовий режим морського порту.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим комплексним науковим дослідженням, присвяченим створенню на основі міжнародних стандартів та кращих світових і європейських практик портової діяльності нової науково обґрунтованої концепції правового режиму морського порту, формулюванню висновків та пропозицій, спрямованих на вдосконалення системи правового та організаційного забезпечення публічного адміністрування портової діяльності в Україні. У результаті здійсненого дослідження сформульовано ряд положень і висновків, до найбільш значущих з яких належать:

уперше:

охарактеризовано на підставі теоретичних розробок, законодавства та міжнародних угод наукову концепцію адміністративно-правових режимів у морському законодавстві;

визначено місце режиму морського порту у системі адміністративно-правових режимів;

систематизовано наукові погляди, досвід національного та міжнародного нормотворення у формуванні, визначенні та публічному адмініструванні правових режимів морських портів;

виокремлено та класифіковано методи та форми публічного адміністрування правового режиму морського порту;

сформульовано цілісну концепцію загального (комплексного) режиму морського порту, визначено його складники та функції;

проаналізовано сучасний правовий режим іноземних суден та суден під українським прапором у морських портах України;

охарактеризовано механізм, суб'єктів та особливості публічного адміністрування правового режиму морського порту України;

удосконалено:

наукові підходи до теоретичної розробки інституту правових режимів у науці адміністративного права;

концепцію публічного адміністрування морської та портової діяльності;

набули подальшого розвитку:

погляди на структуру, функції та систему адміністративно-правових режимів;

положення про особливості дії юрисдикції держави у морських просторах;

ідеї про базування публічного адміністрування режимів морських портів на принципах транснаціонального та глобального адміністративного права;

положення про особливості правового режиму території та акваторії морського порту;

запропоновано:

внесення змін до Закону України «Про морські порти України» щодо визначення порядку відкриття/закриття морських портів для іноземного судноплавства;

розроблення законодавства про штучні території у межах морських портів України як специфічних за правовим статусом і правовим режимом, а також порядку їх віднесення до категорій постійних портових споруд;

напрями удосконалення програмних документів довгострокового планування розвитку морської галузі України та поточного галузевого законодавства;

додання до раніше розроблених принципів здійснення юрисдикції прибережної держави та держави порту принципу збереження балансу прав держави порту та держави прапору судна із забезпеченням розумності, належної адаптації, пристосовності до повсякденного застосування та ненав'язливості застосовних формальностей з метою їх сумлінного дотримання та виконання;

визначення у майбутньому законі України про внутрішні морські води, територіальне море та континентальний шельф режиму суден під іноземними прапорами та режим їх екіпажів у морських портах України.

Теоретичне значення результатів дослідження ґрунтується на цілісній моделі застосування міжнародних стандартів та кращих світових і європейських практик портової діяльності для створення нової науково обґрунтованої концепції правового режиму морського порту. Основна гіпотеза дослідження побудована на сучасних поглядах щодо оновлення механізмів публічного адміністрування режимів морських портів. Теоретичний базис дослідження сформовано завдяки коректному використанню відповідних загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, які ґрунтуються на принципах об'єктивного, всебічного та комплексного аналізу суспільних процесів і явищ. З використанням загальнонаукового діалектичного методу досліджувалася міждисциплінарна концепція правових режимів у сучасній правовій науці з проекцією на правові режими акваторій зі змішаним правовим режимом (п. 1.1). Історичний метод було використано при дослідженні історико-правового аспекту формування

правових режимів морських портів (п. 1.2), а також розвитку концепції адміністративно-правових режимів у морському законодавстві (п. 1.1), визначенні їх хронології та розробленні періодизації. Сучасне міжнародне та національно-правове забезпечення режиму морського порту (п. 1.3), правовий режим акваторії та суходольної території морського порту України (п. 2.1, 2.2) були досліджені за допомогою формально-логічного методу, а також методів кількісного та якісного аналізу. Метод системного аналізу дозволив виявити внутрішні зв'язки міжнародних стандартів та принципів публічного адміністрування з діючим в Україні організаційно-правовим механізмом функціонування правового режиму морських портів (п. 2.3), а також визначити особливості дії юрисдикції прибережної держави у морських портах (3.1.). Порівняльно-правовий (компаративний) і формально-юридичний методи використовувалися для окреслення характерних рис правового режиму іноземних суден та суден під національним прапором у морських портах України (п. 3.2, 3.3). Методи логічного аналізу, моделювання та прогнозування використовувалися при формулюванні висновків і розробці пропозицій та рекомендацій, що містяться у цьому дисертаційному дослідженні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, зроблені узагальнення, висновки та пропозиції мають загальнотеоретичне та прикладне значення для науки адміністративного права і процесу, правотворчої та правозастосовної діяльності, практики публічного адміністрування, здійснюваної органами виконавчої влади в Україні.

Результати дослідження можуть бути використаними у:

науково-дослідній сфері – для подальшого розвитку теоретичних положень адміністративного та морського права, публічного адміністрування режиму морських портів, вироблення науково обґрунтованих пропозицій удосконалення його правового базису (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальну та науково-дослідну діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 9.09.2021 р.);

правотворчій діяльності – при розробці, прийнятті та оновленні законодавства України у сфері удосконалення правового режиму морського порту;

правозастосуванні – для удосконалення та підвищення ефективності практичної діяльності органів державної влади та управління у сфері морської та портової діяльності;

навчальному процесі – при підготовці підручників та навчальних посібників з курсів: «Адміністративне право», «Портове право», «Морське право», «Проблеми адміністративного права», а також при підготовці

дисертаційних робіт, монографічних досліджень, наукових статей з питань правового забезпечення роботи морських портів.

Особистий внесок дисертанта. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, усі сформульовані в ньому положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень здобувача.

Апробація результатів дослідження. Положення і висновки дисертації доповідалися і обговорювалися на засіданні кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження було представлено та обговорено на міжнародних, всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях: «Право як ефективний суспільний регулятор» (м. Львів, 16–17 лютого 2018 р.), «Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства» (м. Харків, 16–17 лютого 2018 р.), «Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики» (м. Одеса, 29–30 березня 2018 р.), «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції» (м. Одеса, 18 травня 2018 р.), «Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення» (м. Харків, 11–12 квітня 2019 р.), «Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики» (м. Одеса, 18–19 квітня 2019 р.), «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 17 травня 2019 р.), «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 15 травня 2020 р.), «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (м. Хмельницький, 2–6 березня 2021 р.).

Публікації. Основні положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертаційному дослідженні, викладено у 7 наукових статтях, 2 з яких розміщено у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б» (1 з яких проіндексовано у міжнародній наукометричній базі Scopus), 1 – у зарубіжному періодичному науковому виданні країни, що належить до членів Організації економічного співробітництва та розвитку, 4 – у наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, і 9 доповідях на наукових і науково-практичних конференціях.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

наукові праці, у яких опубліковано основні результати дисертаційного дослідження:

1. Андрущенко С.В. Правові основи організації митного контролю у

пунктах пропуску через державний кордон України для водного сполучення. *Lex Portus*. 2017. № 2. С. 154–171.

2. Андрущенко С.В. Режим морського порту: генеза міжнародно-правового забезпечення. *Lex Portus*. 2018. № 1. С. 105–114. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.1.2018.8>

3. Андрущенко С.В. Складові логістики морських портів України: оновлення організаційно-правового забезпечення. *Lex Portus*. 2018. № 5. С. 63–84. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.5.2018.4>

4. Андрущенко С.В. До питання про розробку міжнародної угоди про режим морських портів. *Юридичний вісник*. 2019. №2. С. 100–105.

5. Андрущенко С.В. Концепція юрисдикції держави порту та правовий режим суден у морських портах України. *Правова держава*. 2020. № 40. С. 24–34.

6. Andrushchenko S. The regime of seaports in Ukraine: a complicated way to updating legal regulation. *Lex Portus*. 2020. № 3. P. 44–62. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.3.2020.3>

7. Andrushchenko S. Regime for ships in the maritime ports of Ukraine: current state of legal regulation, tendencies and innovations. *Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Vol. 7. Iss. 6. P. 109–115.

наукові публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Андрущенко С.В. Морські порти України: новації адміністрування діяльності. *Право як ефективний суспільний регулятор*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 16-17 лют. 2018 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2018. С. 68–70.

9. Андрущенко С.В. Режим морського порту: на шляху вдосконалення організаційно-правового забезпечення. *Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства*: матер. міжнар. науково-практ. конф. (м. Харків, 16-17 лют. 2018 р.). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2018. С. 13–16.

10. Андрущенко С.В. Режим суходільних територій морських портів України. *XII Міжнародна науково-практична конференція «Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики»* (м. Одеса, 29–30 берез. 2018 р.). 2018. С. 70–74.

11. Андрущенко С.В. Правовий режим заходження і перебування іноземних військових кораблів у морських портах України. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 трав. 2018 р.). Т. 1. 2018. С. 435–439.

12. Андрущенко С.В. Режим безпеки портів та портових споруд: міжнародно-правовий базис. *Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики*: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18-19 квіт. 2019 р.). Одеса: НУ «ОМА», 2019. С. 13–16.

13. Андрущенко С.В. Стратегії розвитку як основа оновлення публічного адміністрування портової галузі України. *Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення*: зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11–12 квіт. 2019 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; відп. за вип.: Н.П. Матюхіна, Г.А. Гончаренко, М.С. Ковтун, С.А. Федчишин. Харків: Право, 2019. С. 458–461.

14. Андрущенко С.В. Щодо правового статусу та режиму акваторії морського порту України. *Правове життя сучасної України: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.)* / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса: Видав. дім «Гельветика», 2019. Т. 1. С. 492–494.

15. Андрущенко С.В. Локальні акти у системі правового забезпечення режиму морського порту України. *Правове життя сучасної України: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.)* / відп. ред. М.Р. Аракелян. Одеса: Видав. дім «Гельветика», 2020. Т. 2. С. 137–140.

16. Андрущенко С.В. Публічне адміністрування режиму морських портів України: до питання розширення суб'єктного складу. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 2–6 берез. 2021 р.). 2021. С. 10–13.

Характеристика особистості здобувача. С.В. Андрущенко має вищу юридичну освіту. У 2012 році закінчив Національний університет «Юридична академія України» імені Ярослава Мудрого, отримав диплом магістра за спеціальністю «Правознавство». Працює помічником судді в Господарському суді Одеської області. З 2017 року – аспірант кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія». Володіє українською, російською, англійською мовами. Має 16 публікацій з проблематики дисертації.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація складена сучасною науковою мовою, спеціальні правові дефініції використані коректно. Робота характеризується єдністю змісту, а стиль викладення положень дослідження відповідає прийнятому у сучасній науковій літературі, сприяє доступності розуміння та сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження.

Відповідність дисертації вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії.

Дисертація відповідає вимогам пп. 9-12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами).

Загальний висновок. Враховуючи викладене, вважаємо, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація **Андрущенка Сергія Васильовича на тему «Правовий режим морського порту»**, відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами) та пп. 9-12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами) та рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань **08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**.

В результаті відкритого голосування учасники засідання фахового семінару у кількості 9 осіб подали голоси «за». Ніхто із учасників фахового семінару не проголосував «проти» рекомендації дисертаційної роботи С.В. Андрущенка до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

ПОСТАНОВИЛИ:

У результаті попередньої експертизи дисертації С.В. Андрущенка та повноти основних результатів дослідження

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації С.В. Андрущенка на тему «Правовий режим морського порту».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Сергія Васильовича Андрущенка відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), п. 10 Тимчасового порядку присудження

ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами).

3. Рекомендувати дисертацію Сергія Васильовича Андрущенка на тему «Правовий режим морського порту» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 9; проти – немає; утримались – немає.

Рецензент:

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри морського
та митного права
Національного університету
«Одеська юридична академія»**

Олексій Федотов

Рецензент:

**кандидат юридичних наук,
доцент кафедри морського
та митного права
Національного університету
«Одеська юридична академія»**

Наталія Коваль

